

Onlangs hadden we contact over onze aanstaande podcast over de bouw van het distributiecentrum in Oranjedorp, gemeente Emmen. Omdat jullie aangaven ons geen interview te willen geven, sturen we je hierbij onze vragen aan verantwoordelijk wethouder René van der Weide dan wel het College van B&W van de gemeente Emmen, mede in het kader van wederhoor. Graag ontvangen we jullie reactie zo spoedig mogelijk, uiterlijk vrijdag 5 april om 18 uur.

1. RTV Drenthe schreef eerder (zie <https://www.rtvdrenthe.nl/nieuws/15559039/bewoners-oranjedorp-nieuw-distributiecentrum-koopt-inwoners-af>) dat de gemeente Emmen de grond voor de bouw van het distributiecentrum voor ruim 5 miljoen euro heeft verkocht aan vastgoedontwikkelaar Solidiam NV. Klopt dat? Zo nee, wat is het bedrag waarvoor de gemeente de grond aan Solidiam heeft verkocht?

Antwoord:

De grond is verkocht voor een totaal bedrag van € 5.912.016,82 excl. omzetbelasting en kosten notaris. Deze bedragen zijn gebaseerd op de vastgestelde grondprijzennota.

2. In een e-mail van 16 juli 2022 schrijft een ambtenaar van de gemeente Emmen (Michel Veenma) aan Solidiam (Dave van der Heijden) ervan uit dat de gemeente een (bureau) studie heeft gedaan voor Archeologie en Flora&Fauna. Hij vraagt of Solidiam voor de bouwaanvraag van het project van deze studie gebruik kan maken. Als dat niet nodig is, schrijft Van der Heijden, dan "laat ik hier geen opdrachten voor uitgaan". Op dezelfde dag antwoordt Veenma met "volgens mij is dit niet nodig". En voegt hieraan toe dat een andere ambtenaar hier mogelijk meer van weet. Timo Vanderhoeven van Earth Integrated Archeology heeft ons gezegd deze e-mailwisseling heel vreemd te vinden, en dat het volgens hem eigenlijk laat zien dat de gemeente Emmen niet naar haar eigen bestemmingsplan (cq beheersverordening) heeft gekeken of die bewust heeft genegeerd. Immers, volgens Vanderhoeven kan iedereen in de beheersverordening zien dat er een archeologisch risico op het plangebied is, wat nader onderzocht zou moeten worden. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

De gemeente heeft er in eerste instantie voor gekozen om geen aanvullend archeologisch onderzoek te vragen, omdat de aanname was dat dit gebied vanaf de jaren '80 al vergraven was t.b.v. veenwinning. De uitgevoerde werkzaamheden in dit gebied tussen 2000 en 2004 (zoals de aanleg van wegen, riolering en nutsvoorzieningen t.b.v. de ontwikkeling van het bedrijvenpark) onderschreven deze aanname ook. In 2007 trad er wetgeving in werking die een betere bescherming moest bieden voor archeologische resten. Tot aan die tijd was het niet algemeen gebruikelijk om archeologisch onderzoek uit te voeren bij ontwikkelingen. Deze gewijzigde regelgeving voor archeologie is, mede door de eerder genoemde aanname, niet toegepast. Met de kennis van nu is deze aanname en het niet toepassen van deze gewijzigde wetgeving onjuist geweest.

3. In een andere e-mail, van 20 oktober 2022, vraagt een andere manager van Solidiam (Jon Blokker) aan gemeenteambtenaar Michel Veenma bevestiging van eerdere afspraken tussen de gemeente Emmen en Solidiam dat Solidiam de grond bouwrijp koopt en dat "door gemeente is voorzien in archeologische vrijgave en flora-fauna vrijgave van het terrein." Hij voegt daaraan toe: "Met andere woorden, wij laten hier geen onderzoeken voor uitvoeren, hetgeen in overeenstemming is met onze afspraken. Graag jouw bevestiging op bovenstaande." Diezelfde dag antwoordt Veenma met: "Dit is conform de afspraken, dus bij deze de bevestiging."
 - a. Waarom heeft de gemeente Emmen aan Solidiam toegezegd dat de grond archeologisch zou worden vrijgegeven, nog voordat er archeologisch (boor)onderzoek heeft plaatsgevonden die

de archeologische verwachting zoals aangegeven in de beheersverordening (waardecategorie 4, een middelhoge tot hoge verwachting) nader was getoetst?

b. Volgens Timo Vanderhoeven van Earth Integrated Archeology had de gemeente Emmen deze afspraak nooit mogen maken, omdat die in strijd is met de beheersverordening van de gemeente Emmen. Ook hoogleraar Archeologie Daan Raemaekers is kritisch op deze afspraak. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

Voor het antwoord op vraag 3a en 3b verwijzen we u naar het antwoord op vraag 2.

c. Volgens Vanderhoeven betekent deze afspraak tussen de gemeente en Solidiam dat het karterende, inventariserende veldonderzoek van mei-juni 2023, die de archeologische verwachting zou toetsen, uiteindelijk zinloos is geweest. Immers was al afgesproken dat het terrein archeologisch vrijgegeven zou worden. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

Voor het antwoord op deze vraag verwijzen wij u naar het antwoord onder vraag 4.

4. Zowel Solidiam als de aannemer, Goldbeck Nederland BV, hebben ons laten weten dat vragen aan hun adres door de gemeente Emmen zullen worden beantwoord. Waarom heeft de aannemer, Goldbeck, in augustus 2022 (toch) een bureaustudie naar de archeologische waarde van het terrein laten uitvoeren door Transect, en in mei 2023 (toch) een inventariserend booronderzoek door Earth Integrated Archeology, terwijl de gemeente Emmen en Solidiam onderling al afgesproken dat de grond archeologisch vrijgegeven zou worden? Immers, vanuit het archeologisch beleidsprincipe 'de verstoorder betaalt' ligt het meer in de rede dat Solidiam, of in tweede instantie de gemeente Emmen, opdracht voor dergelijke onderzoeken zou hebben gegeven.

Antwoord:

De gemeente is naar aanleiding van ingediende bezwaren vanuit de omgeving (tegen de verleende omgevingsvergunning) direct gestart met het formuleren van aanvullende voorschriften aan de ontwikkelaar om verder archeologisch onderzoek uit te voeren. Dit was ook het advies van de Commissie Bezwaarschriften, om bij besluit op bezwaar (een) voorschrift(en) te verbinden aan de vergunning hoe te handelen in het kader van de uitkomsten van het archeologische onderzoek. De gemeente heeft toen ook extra advies gevraagd van een archeologisch deskundige. Overigens bleek naar aanleiding van de bezwaren dat er in 2022 al een archeologisch bureauonderzoek was uitgevoerd door de ontwikkelaar. De gemeente is hierover in medio 2023 voor het eerst geïnformeerd. De initiatiefnemer heeft naar aanleiding van vraag gemeente in 2023 ook nog een veldonderzoek uitgevoerd.

Op 7 september werd bekend dat alle bezwaren tegen de verleende omgevingsvergunning waren ingetrokken door de bezwaarmakers. Hiermee was de vergunning onherroepelijk en had de gemeente geen mogelijkheden meer om aanvullende voorschriften te stellen aan de vergunning. Ook kon de gemeente de overdracht van de grond aan de ontwikkelaar niet langer uitstellen. Dit heeft plaatsgevonden op 5 oktober 2023.

5. In 2007 is de wettelijke verantwoordelijkheid voor de bescherming van archeologisch erfgoed bij de gemeenten neergelegd, een uitvloeisel van het Verdrag van Malta waartoe Nederland zich heeft verplicht. In maart 2023 verleent de gemeente Emmen de omgevingsvergunning aan Solidiam voor de bouw van het distributiecentrum, echter zonder voorwaarden of

voorschriften om de aanwezige archeologie op het terrein te beschermen, dan wel de archeologische waarde te borgen. Volgens hoofd archeologie Jos Bazelmans van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed betekent dit, dat de gemeente Emmen haar verantwoordelijkheid niet neemt om archeologisch erfgoed te beschermen. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

Voor het antwoord op deze vraag verwijzen we naar het antwoord op vraag 2.

6. Volgens gemeenteraadslid Robart de Jong, fractievoorzitter van Hart van Emmen, is de gemeenteraad van Emmen niet meegenomen in het besluit af te wijken van de beheersverordening door een omgevingsvergunning af te geven zonder archeologische voorwaarden/voorschriften. Ook is de Raad volgens De Jong niet geïnformeerd over de afspraak tussen de gemeente Emmen en Solidiam dat de grond archeologisch vrijgegeven zou worden voordat archeologisch onderzoek de archeologische verwachting van het terrein had getoetst. Ook is de Raad volgens De Jong niet geïnformeerd over de uitkomsten van de verschillende archeologische studies naar het bouwterrein, waaruit bleek dat er sprake was van een grote, voor Nederland unieke, archeologische vindplaats uit de steentijd. Tenslotte is de Raad volgens De Jong niet geïnformeerd over het feit dat het voorgenomen, waarderende onderzoek van Earth Integrated Archeology, dat na de zomer van 2023 zou plaatsvinden, door de gemeente Emmen voortijdig is stopgezet met als reden dat de omgevingsvergunning inmiddels onherroepelijk was. Wat is uw reactie op het niet informeren van de Raad door het College van B&W op bovengenoemde onderdelen?

Antwoord:

De stelling dat de gemeente het voorgenomen waarderende onderzoek voortijdig heeft stopgezet is onjuist. De gemeente was geen opdrachtgever van dit onderzoek. De gemeente heeft alleen naar aanleiding van de bezwaren alsnog aanvullend onderzoek opgevraagd bij de aannemer. Het aanvullend onderzoek is door de aannemer in opdracht gegeven.

Voor wat betreft de rol van de gemeenteraad in dergelijke processen geldt dat het vaststellen van bestemmingsplannen en beheersverordeningen door de gemeenteraad gebeurt. De uitvoering daarna is een taak van het college. In deze specifieke situatie heeft de gemeenteraad ook nog opmerkingen gemaakt tijdens een commissievergadering op 12 april 2023 en daaropvolgend een raadsvergadering op 25 april 2023. Het college is aan de slag gegaan met de opmerkingen van de gemeenteraad. Op 10 oktober is de gemeenteraad opnieuw via een brief geïnformeerd over het verloop van het proces. In deze brief is ook het intrekken van de bezwaren en het daarmee onherroepelijk worden van de vergunning benoemd.

7. Volgens hoogleraar Archeologie Daan Raemaekers is de “archeologie vogelvrij” in Nederland als de besluitvorming over het bouwterrein, zonder inachtneming van de archeologische verwachting van het terrein (zie vraag 6), niet heeft plaatsgevonden met politieke instemming van de gemeenteraad van Emmen. Raemaekers noemt dit een “politieke doodzonde”. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

De gemeenteraad is op meerdere momenten betrokken geweest bij en geïnformeerd over het verloop van het proces, zoals ook omschreven in het antwoord op de vorige vraag. Ook over de aanvullende voorschriften die de gemeente gesteld heeft naar aanleiding van de ingediende bezwaren, het intrekken van die bezwaren en het onherroepelijk worden daardoor van de vergunning is de gemeenteraad geïnformeerd.

Volgens bestuursrechtadvocaat Anna Kwint had de omgevingsvergunning niet alleen een voorschrift tot het uitvoeren van archeologisch onderzoek moeten bevatten, maar had er ook een aparte vergunning moeten worden aangevraagd om in de grond te mogen graven. Wat is daarop uw reactie?

Antwoord:

Nee, voor het graven in de grond was geen aparte vergunning nodig. Dit was reeds geborgd in de aangevraagde en verleende omgevingsvergunning.

8. Verschillende duiders stellen dat het de gemeente Emmen heel goed uitkwam dat de omwonenden van het distributiecentrum die bezwaar hadden gemaakt door Solidiam zijn afgekocht. Immers hoefde de gemeente Emmen daardoor geen besluit meer te nemen over het advies van de Commissie van Advies voor de Bezwaarschriften, waardoor de verleende omgevingsvergunning onherroepelijk werd en het voorgenomen, waarderende archeologisch onderzoek door de gemeente voortijdig kon worden stopgezet. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

Wij nemen nadrukkelijk afstand van deze stelling. De gemeente is geen partij in afspraken die door ontwikkelaar en bezwaarmakers gemaakt worden. De gemeente heeft juist naar aanleiding van de bezwaren alsnog aanvullend archeologisch onderzoek opgevraagd bij de aannemer. Tevens herhalen we hier dat de gemeente het voorgenomen waarderende archeologische onderzoek niet heeft stopgezet.

9. Toen uit het inventariserende booronderzoek bleek dat het terrein in feite één grote, waardevolle archeologische vindplaats was, was dit zowel voor de gemeente Emmen als voor Solidiam een grote schok, zo is ons verteld, omdat de consequentie hiervan was dat er een waarderend onderzoek met proefsleuven, om een klein deel van de archeologische kennis van het terrein te behouden, moest komen. Het riep de vraag op wie dat waarderende onderzoek, begroot op ongeveer 2 miljoen euro, zou moeten betalen. De veronderstelling is, dat dit voor rekening van de gemeente Emmen zou zijn, omdat die Solidiam had toegezegd dat de grond archeologisch vrijgegeven zou worden. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

De kosten van archeologie liggen altijd bij de verstoorder. Dat de gemeente hier niet naar gevraagd heeft op basis van een nu blijkt een verkeerde aanname doet hier geen afbreuk aan. Het kostenaspect is voor de gemeente geen reden geweest om aanvullend archeologisch onderzoek niet te willen.

10. In september 2023 krijgt Timo Vanderhoeven van Earth Integrated Archeology te horen dat het voorgenomen waarderende onderzoek door de gemeente Emmen op voorhand is stopgezet omdat de omgevingsvergunning onherroepelijk is geworden. Daarop probeerde Vanderhoeven contact te krijgen met de gemeentelijk archeoloog van de gemeente Emmen om navraag te doen. Echter niet de gemeentearcheoloog, maar de projectleider van de gemeente (Mariska Bodewitz) reageerde met de mededeling 'de gemeentearcheoloog niet lastig te vallen.' Vanderhoeven zegt zoiets "nog nooit te hebben meegemaakt", omdat er intercollegiaal overleg moet kunnen plaatsvinden over inhoud en gegeven adviezen. Wat is uw reactie op de mededeling van de projectleider, mevrouw Bodewitz?

Antwoord:

Wij herkennen ons niet in deze uitspraak. In het betreffende telefoongesprek is aangegeven dat de gemeente met het onherroepelijk worden van de vergunning geen bevoegdheid meer had en daarom geen vervolg af kan dwingen.

11. In het najaar van 2023 neemt de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) contact op met Solidiam en de gemeente Emmen. Omdat de archeologische vindplaats verloren dreigt te gaan, is de Rijksdienst voornemens, in samenspraak met het ministerie van OCW, om het bouwterrein aan te wijzen als beschermd rijksmonument. Maar om te voorkomen dat de Rijksoverheid dit zware instrument moet inzetten, wil de RCE in overleg met de gemeente Emmen en Solidiam onderzoeken of er andere mogelijkheden zijn om (een klein deel) van het archeologisch erfgoed op het terrein te behouden. Echter vlak voordat dit overleg met genoemde partijen hierover in Emmen plaatsvond, constateerde hoofd Archeologie van de RCE, Jos Bazelmans, dat het terrein al bouwrijp was gemaakt waardoor de vindplaats als voorgoed verloren moet worden beschouwd. Desgevraagd zegt Bazelmans dat hij zich "genaaid" voelde. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord:

Op 11 oktober 2023 is er een overleg tussen gemeente en RCE. Door RCE wordt de juridische positie van de gemeente bevestigd. Gemeente kan geen aanvullende zaken meer eisen van ontwikkelaar/eigenaar.

Op 8 november 2023 is een overleg tussen RCE en ontwikkelaar, op verzoek van RCE. Anders dan verwacht door RCE, bleek dat een groot deel van het terrein inmiddels vergraven was door ontwikkelaar t.b.v. de voorbereiding van de bouwwerkzaamheden.

In het tijdsplan van bovengenoemde overleggen is het ook goed om 7 september 2023 te benomen, de datum waarop bekend werd dat alle bezwaren tegen de verleende omgevingsvergunning waren ingetrokken door de bezwaarmakers. Hiermee was de vergunning onherroepelijk en had de gemeente geen mogelijkheden meer om aanvullende voorschriften te stellen aan de vergunning. De overdracht van de grond aan de ontwikkelaar heeft plaatsgevonden op 5 oktober 2023, omdat dit niet meer uitgesteld kon worden door de gemeente.

12. Alle archeologische deskundigen die we hebben gesproken, inclusief de RCE, zijn van mening dat in Emmen een grote, voor Nederland unieke archeologische vindplaats uit de steentijd verloren is gegaan door de bouw van het distributiecentrum, mede veroorzaakt door de handelswijze van de gemeente Emmen. Wat is hierop uw reactie?

Antwoord

Zoals al benoemd heeft de gemeente heeft er in eerste instantie voor gekozen om geen aanvullend archeologisch onderzoek te vragen, omdat de aanname was dat dit gebied vanaf de jaren '80 al vergraven was t.b.v. veenwinning. Dit was lokaal ook algemeen bekend. De uitgevoerde werkzaamheden in dit gebied tussen 2000 en 2004 onderschreven deze aanname ook. In de tijd van deze laatstgenoemde werkzaamheden was het niet algemeen gebruikelijk om archeologisch onderzoek uit te voeren bij ontwikkelingen. In 2007 trad er wetgeving in werking die een betere bescherming moest bieden voor archeologische resten. Met de kennis van nu is deze aanname onjuist geweest. De gemeente heeft in deze specifieke situatie nog geprobeerd om aanvullende voorwaarden te stellen, maar de mogelijkheden hiervoor kwamen te vervallen nadat de vergunning onherroepelijk werd door het intrekken van de bezwaren. Wij hebben inmiddels maatregelen genomen om bij toekomstige ontwikkelingen een soortgelijke situatie te voorkomen.